

О.В. ЗАМУЛА, О.О. ЗАМУЛА

РОЗВИТОК СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

В статті представлений системний та процесний підходи щодо опису системи адміністрування податків суб'єктів підприємницької діяльності в Україні. З позицій системного підходу адміністрування податків представляє собою систему, яка в елементарному вигляді складається з суб'єкту управління, об'єкту управління і зв'язків між ними, через які відбувається здійснення управлінського впливу на податкові правовідносини особами, основним посадовим обов'язком яких є прийняття рішень та доведення їх до підлеглих. Спираючись на відомі моделі системно-орієнтованого управління організаціями та окремими її елементами, у системі, покликаний забезпечувати дотримання норм податкового законодавства виділити такі складові: вхід системи, що представлений фінансовими, матеріальними, нематеріальними та трудовими ресурсами; керуюча та керована підсистеми, а також вихід системи у вигляді економічних та соціальних результатів діяльності, донарахованих сум податків, офіційної та неофіційної інформації, навчання і розвитку працівників, забезпечення безпеки соціальної взаємодії, тощо.

З позицій процесного підходу адміністрування податків є регламентованою законами й іншими нормативно-правовими актами правлінська діяльність, що здійснюється податковими та іншими контролюючими органами.

Початок повномасштабного вторгнення в Україну російських військ став відправною точкою виникнення низки проблем у системі та процесах адміністрування податків у нашій державі, що пов'язані з втратою правосуб'єктності платниками податків, повною чи тимчасовою втратою ними об'єктів оподаткування, реєстраційними змінами, технічним унеможливленням реєстрації господарських операцій та здійснення комунікацій з контролюючими органами, тощо. Визначено, що вирішення більшості зазначених проблем лежить у площині оподаткування, тобто прийняття законів, що формують податкову систему. Вважаємо, що в Україні мають бути зменшене податкове навантаження на бізнес та спрощений процес адміністрування податків на найближчі п'ять років по завершенню військових дій на території України для якнайшвидшого відновлення національного бізнесу та залучення іноземних інвесторів.

Ключові слова: адміністрування податків; управлінська діяльність; податкова правосуб'єктність; суб'єкт підприємницької діяльності; платник податків; оподаткування

O. V. ZAMULA, O. O. ZAMULA

DEVELOPMENT OF THE TAX ADMINISTRATION SYSTEM OF BUSINESS ENTITIES OF UKRAINE

The paper presents systemic and process approaches to the description of the tax administration system of business entities in Ukraine. From the point of view of the systemic approach, tax administration is a system that, in its elementary form, consists of a subject of management, an object of management and the connections between them, through which management influence on tax legal relations is exercised by persons whose main job duties are making decisions and communicating them to subordinates. Based on known models of system-oriented management of organizations and their individual elements, the following components can be distinguished in the system designed to ensure compliance with tax legislation: system input represented by financial, material, immaterial and labor resources; controlling and managed subsystems, as well as the output of the system in the form of economic and social results of activity, added tax amounts, official and unofficial information, training and development of employees, ensuring the safety of social interaction, etc.

From the point of view of the process approach of tax administration, administrative activities carried out by tax and other controlling bodies are regulated by laws and other regulatory legal acts.

The beginning of the full-scale invasion of Ukraine by the Russian troops became the starting point for the emergence of a number of problems in the system and processes of tax administration in our country, which are related to the loss of legal personality by taxpayers, their complete or temporary loss of taxation objects, registration changes, technical impossibility of registration of business operations and communication with controlling bodies, etc. It was determined that the solution to most of the mentioned problems lies in the area of taxation, that is, the adoption of laws forming the tax system. We believe that the tax burden on business in Ukraine should be reduced and the tax administration process simplified for the next five years after the end of war on the territory of Ukraine in order to restore national business as soon as possible and attract foreign investors.

Keywords: tax administration; management activity; tax legal entity; business entity; taxpayer; taxation

Постановка проблеми. Адміністрування податків – це одна з найважливіших функцій державного управління. Оскільки історично доведеною є необхідність фінансового забезпечення функціонування державних механізмів, то, відповідно, є потреба в налагодженні зв'язків між владою і громадянами та суб'єктами підприємницької діяльності щодо накопичення достатньої кількості грошових коштів у вигляді податків і зборів. У сучасних умовах ця взаємодія має бути направлена на спільне визначення оптимального рівня податкового навантаження, яке б не перешкоджало розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, забезпечення прозорості і неупередженості відносин державних органів влади з платниками податків, заснованої на новітніх технологіях в сферах інформатизації і комунікації, а також на інтеграцію української податкової системи в

світові глобалізаційні процеси, пов'язані з оподаткуванням.

Метою дослідження є визначення напрямів розвитку системи адміністрування податків суб'єктів підприємницької діяльності України для організації взаємовигідних податкових правовідносин між бізнесом та державою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Опису теоретичних та практичних аспектів адміністрування податків присвячена велика кількість дослідницьких робіт як вітчизняних, так і зарубіжних вчених у сферах економіки та права. Праці таких науковців як В. О. Корецька-Гармаш, О. В. Безкровний, М. І. Крупка, В. В. Демидович, А. І. Крисоватий, Т. В. Калінеску, В. Я. Князькова, Л. К. Сергієнко, В. П. Хомутенко, О. К. Любчик, І. С. Луценко, А. В. Хомутенко, В. А. Ільяшенко, Т. Л. Томнюк, О. С. Іванішина, Ю. В. Панура, О. Ю. Дубовик [1-9] та інших авторів

привнесли у розвиток цього напрямку досліджень вагомий вклад, що дозволило вирішити нагальні теоретичні та практичні проблеми, пов'язані з організацією податкових правовідносин у межах адміністрування податків і зборів. Однак, зміна різноманітних національних та міжнародних факторів впливу вимагає здійснення постійного реформування податкової системи, що потребує також і оновлення діючої системи адміністрування суб'єктів підприємницької діяльності України на основі подальших наукових розробок.

Виклад основних результатів дослідження. Розвиток системи адміністрування податків суб'єктів підприємницької діяльності України з точки зору системного підходу має базуватися на існуючих досягненнях науковців в цьому напрямку та бути обґрунтованим з точки зору правових реалій, сформульованих в Податковому кодексі України [10].

Автори роботи [4] адміністрування податків визначають як економічну категорію і як інституційну структуру. Як економічна категорія, система адміністрування податків і зборів – це сукупність постійних, систематичних та безперервних внутрішніх відносин між адміністраторами і підконтрольними суб'єктами, зовнішнім середовищем щодо повноти забезпечення податкових надходження до зведеного бюджету. Як інституційна структура, система адміністрування податків і зборів – це упорядкована сукупність адміністраторів, які в межах, установлених законодавством норм і правил (формальних) і затверджених відомчими розпорядчими документами норм і правил, які координують поведінку посадових осіб адміністраторів (неформальні норми), управляють процесом справляння податків і зборів з метою своєчасного та в повному обсязі наповнення зведеного бюджету [4; с. 24].

В словнику з державного управління адміністрування визначається, з одного боку, як стиль управління, за якого діяльність фокусується на процедурах і контролі правильного виконання розпоряджень, з іншого – як управлінська діяльність посадових осіб, що має чітко

регламентовані функції [11]. Тобто, адміністрування податків – це управлінська діяльність, яка здійснюється органами влади на основі державних законодавчих і нормативних актів, які розвиваються на базі оподаткування.

Оподаткування, як основне підґрунтя розвитку будь-якого суспільства, громади, є визначальним у реалізації її податкової політики, яка представляє собою комплекс цільових суб'єктивних рішень осіб чи груп впливу, що має формуватися на основі визначених принципів шляхом виявлення і врахування суспільних пріоритетів з метою об'єктивізації системи оподаткування, тобто узгодження її з соціальними, економічними реаліями країни одночасно із забезпеченням доброзичливої конкуренції у глобальному економічному середовищі [12].

Результатом оподаткування як процесу є податкова система, основні її елементи і зв'язки між ними. Її формування здійснюється через прийняття нормативно-правових актів, якими регулюються податкові відносини, регламентується справляння та адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

Відповідно до статті 9 Конституції України [13] передбачено, що чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. При цьому укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, неможливе без внесення відповідних змін до Конституції України. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору Закон України «Про міжнародні договори України» [14]. Отже, податкове законодавство як сукупність нормативно-правових актів поділяється на загальну (1), міжнародну (2), спеціальну (3) частини та методично-інструктивний матеріал (4), як представлено на рис. 1.1.

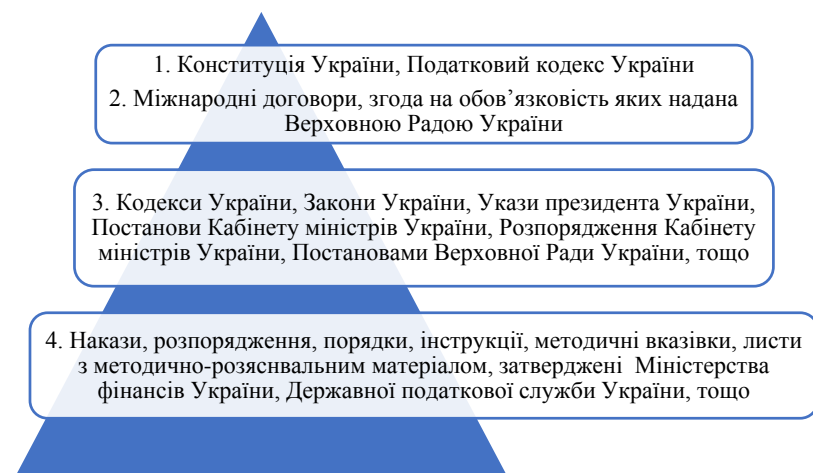

Рисунок 1.1 – Податкове законодавство України

Як і будь-яка управлінська діяльність, адміністрування податків має бути направленим

на досягнення певної мети. Як специфічний вид діяльності управління здійснюється керівництвом

через вплив на засоби, способи та умови діяльності інших людей [15] лише за допомогою прийняття на основі отриманої інформації рішень та доведення їх до виконавців. Отже, слід розглядати адміністрування податків з позицій системного та процесного підходів.

Адміністрування податків з позицій системного підходу представляє собою систему, яка в елементарному вигляді складається з суб'єкту управління, об'єкту управління і зв'язків між ними, через які відбувається здійснення управлінського впливу на податкові правовідносини особами, основним посадовим обов'язком яких є прийняття рішень та доведення їх до підлеглих [16].

Спираючись на відомі моделі системно-орієнтованого управління організаціями та окремими її елементами [17], у системі, покликаній забезпечувати дотримання норм податкового законодавства, можна виділити такі складові:

1. Вхід системи: фінансові, матеріальні, нематеріальні та трудові ресурси.

2. Система адміністрування податків суб'єктів підприємницької діяльності України у межах існуючої організаційної структури, яка включає керуючу та керовану підсистеми.

Керуюча підсистема представлена податковими адміністраторами, які, у межах своїх повноважень, виконуючи покладені на них функції, встановлюють цілі та завдання та досягають їх із застосуванням загальних та специфічних методів та інструментів управління. З метою виконання покладених на контролюючі органи функцій в межах адміністрування податків здійснюються наступні обліково-реєстраційні та контрольно-перевірочні та забезпечувальні процедури: облік платників податків та об'єктів оподаткування; облік податкових надходжень; податковий контроль і узгодження сум грошових зобов'язань; забезпечення погашення податкового боргу, тощо.

До керованої підсистеми належить об'єкт управління у формі податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Зазначені процесуальні дії щодо об'єкту управління здійснюються через підконтрольні суб'єкти, які представлені платниками податків.

В даному дослідженні коло останніх обмежується суб'єктами підприємницької діяльності України. В статті 42 Конституції України підприємство визначається як самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [13]. Таким суб'єктом може бути людина, громадянин, особа без громадянства, іноземець, який має право на здійснення конкретного виду діяльності та може застосовувати різні форми її реалізації. Господарська діяльність згідно ст. 3 Господарського кодексу України [18], є діяльністю суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямованою на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають

цінову визначеність. У ст. 50–54 Цивільного кодексу України [19] зазначається загальний порядок здійснення підприємницької діяльності фізичними особами, а у ст. 84–86 – юридичними особами.

У п. 14.1.36 ПКУ господарська діяльність визначається як діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і здійснюється такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, дорученнями та агентськими договорами. Тобто суб'єктами підприємницької діяльності можуть бути як юридичні так і фізичні особи, які здійснюють окремі види господарської діяльності. Останні у законодавстві закріплені як самозайняті особи, які є фізичними особами – підприємцями.

Для того, щоб бути повноправним елементом системи адміністрування податків, суб'єктами підприємницької діяльності повинні володіти податковою правосуб'єктністю, яка включає: податкову правосудатність; податкову дієздатність, податкову деліктоздатність [20].

Суб'єкти підприємницької діяльності набувають правосуб'єктності шляхом взяття на їх на облік у контролюючих органах. Облік платників податків та об'єктів оподаткування в Україні регулюється Порядком обліку платників податків і зборів, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1588 [21] та передбачає здійснення наступних процедур: взяття на облік, внесення змін до облікових даних, зміна місця обліку, зняття з обліку.

3. Вихід системи адміністрування податків суб'єктів підприємницької діяльності: економічні та соціальні результати діяльності, донараховані суми податків, офіційна та неофіційна інформація, навчання і розвиток працівників, забезпечення безпеки соціальної взаємодії, тощо.

Адміністрування податків з позицій процесного підходу є регламентованою законами й іншими нормативно-правовими актами управлінською діяльністю, що здійснюється податковими та іншими контролюючими органами, передбачає розв'язання таких основних завдань: забезпечення платникам податків зручних умов для виконання їхніх обов'язків щодо розрахунку, декларування та сплати податків і зборів; контроль з боку держави за виконанням платниками своїх обов'язків щодо розрахунку, декларування та сплати податків і зборів, забезпечення їх повного виконання всіма платниками; забезпечення захисту законних прав та інтересів платників податків від протиправного втручання з боку органів державної влади; вжиття державою заходів примусу щодо платників, які не виконують свої обов'язки [22].

Початок повномасштабного вторгнення в Україну військ російської федерації став відправною точкою виникнення низки проблем у системі адміністрування податків у нашій державі, що ускладнює ряд процесуальних дій щодо суб'єктів підприємницької діяльності, а саме:

– втрата правосуб'єктності великою кількістю суб'єктів підприємницької діяльності через загибель, травми, визнання зниклими безвісті, тощо;

– втрата платниками податків об'єктів оподаткування через їх знищення, руйнування, незаконне вилучення, тощо;

– втрата платниками податків дозвільної, реєстраційної, технічної та іншої документації;

– відсутність технічної можливості збирати інформацію та здійснювати своєчасні комунікації з контролюючими органами через втрату чи вихід з ладу технічних пристроїв для фіксації господарських операцій, передачі звітності, в тому числі пов'язаною із проблемами в електроенергетиці та окупацією частини території України;

– вимушена зміна місця реєстрації суб'єктами підприємницької діяльності, в тому числі виїзд з України;

– непередбачувана зміна обсягів господарських операцій, а також зміна видів економічної діяльності, яка здійснюється платником податків, що може супроводжуватися необхідністю здійснення окремих реєстраційних процедур, в тому числі пов'язаних зі зміною системи оподаткування, тощо.

Окрім питання були вирішені у рамках закону України від 12 травня 2022 року № 2260-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану» [23] внесені наступні зміни. Тим не менш, є зрозумілим той факт, що українські податківці мають вже зараз працювати над питаннями ревізії об'єктів оподаткування та відновлення податкової правосуб'єктності суб'єктів підприємницької діяльності в Україні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розвиток системи адміністрування податків суб'єктів підприємницької діяльності має надзвичайно важливе значення для нашої держави, оскільки країна потребує акумуляції зусиль для подолання як самої військової агресії щодо нашої держави з боку російської федерації, так і для її якнайшвидшого відновлення у післявоєнний період. Втім, вирішення більшості проблем лежить у площині оподаткування, тобто прийняття законів, що формують податкову систему. Вважаємо, що в Україні мають бути зменшене податкове навантаження на бізнес та спрощений процес адміністрування податків на найближчі п'ять років по завершенню військових дій на території України для відновлення національного та залучення іноземних інвесторів.

Список літератури

1. Безкровний О. В. Адміністрування податків і зборів: зарубіжний досвід для України. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 2 (07). С. 117–121.
2. Князькова В. Я., Сергієнко Л.К. Особливості податкового адміністрування в умовах розбудови ринкових відносин в Україні. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2015. № 1. С. 58–66.
3. Дубовик О. Ю., Любчик О.К. Розвиток податкового механізму адміністрування в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 36 (2). С. 71–75.

4. Хомутенко В.П., Луценко І.С., Хомутенко А.В. *Адміністрування податків, зборів, платежів* : [навчальний посібник]. Одеса: Атлант, 2015. 314 с.
5. Ільяшенко В.А. Удосконалення системи адміністрування податкових платежів до державного бюджету. *Ефективна економіка*. 2013. № 4. [Електронний ресурс] URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1953>
6. Крисоватий А.І., Томнюк Т.Л. *Адміністрування податків в Україні: організація та напрями трансформації: [монографія]*. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2012. 212 с.
7. Іванішина О.С., Панура Ю.В. Економічний зміст податкового адміністрування. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2018. Вип. 1(9). С. 159–163.
8. Крупка М. І. *Система адміністрування податків в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку: [монографія]*. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 446 с.
9. Калінеску Т. В., Корецька-Гармаш В. О., Демидович В. В. *Адміністрування податків: [навчальний посібник]*. К.: Центр учбової літератури, 2021. 290 с.
10. *Податковий кодекс України* [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
11. *Енциклопедичний словник з державного управління* / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. 820 с.
12. *Податкова політика держави. Ще один великий компроміс* / за ред. К. І. Швабія. / Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. 61 с.
13. *Конституція України* [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
14. *Закон України «Про міжнародні договори України»* [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
15. Приживара С. В. Управління як специфічний вид діяльності. *Державне будівництво*. 2012. № 1. [Електронний ресурс] URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeBu_2012_1_9.pdf.
16. Каложна Н.Г. Система управління підприємством як предмет дослідження теорії організації. *Вісник економічної науки України*. 2011. № 2 (20). С. 51–54.
17. Харченко В. А. Основні характеристики системи управління підприємством. *Тези наук.-практ. конф. молодих учених та студ. «Наукові дослідження молоді – інновації в науці та практиці» (Маріуполь, 11-13 черв. 2013 р.)*. Маріуполь : ПДТУ, 2013. С. 184–186.
18. *Цивільний кодекс України* [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
19. *Господарський кодекс України* [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
20. Олійничук О. І., Чайка І. Р. Правове регулювання податкового менеджменту в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Вип. 1. С. 60–65.
21. *Порядок обліку платників податків і зборів* [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1562-11>
22. Байк О. Про видову характеристику суб'єктів податкових правовідносин в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки : збірник наукових праць. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 861. С. 225–231
23. *Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану»* [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2260-IX>

References (transliterated)

1. Bezkrivnyi O. V. Administruvannya podatkov i zboriv: zarubizhnyi dosvid dlia Ukrainy [Administration of taxes and fees: foreign experience for Ukraine]. *Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk* [Pryazovsky Economic Bulletin]. 2018, no. 2 (07), pp. 117–121.
2. Knyazkova V. Ya., Sergienko L.K. Osoblyvosti podatkovoho administruvannya v umovakh rozbudovy rynkovykh vidnosyn v Ukraini [The features of tax administration in conditions of market relations in Ukraine]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo* [Foreign trade: economy, finance, law]. 2015, no. 1, pp. 58–66.
3. Dubovyk O.Yu., Lyubchuk O.K. Rozvytok podatkovoho mekhanizmu administruvannya v Ukraini [Development of tax

- mechanism of administration in Ukraine]. *Prychornomorski ekonomichni studii* [Black Sea Economic Studies]. 2018, issue 36 (2), pp. 71–75.
4. Khomutenko V.P., Lutsenko I.S., Khomutenko A.V. *Administruvannia podatkov, zboriv, platezhiv* [Administration of taxes, fees, payments: [educational manual]]. Odesa: Atlant, 2015. 314 p.
 5. Ilyashenko V.A. *Udoskonalennia systemy administruvannia podatkovykh platezhiv do derzhavnogo biudzhetu* [Improvement of the system of administration of tax payments to the state budget]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy]. 2013, no.4. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1953> (accessed 01.02.2023)
 6. Krysovaty A.I., Tomnyuk T.L. *Administruvannia podatkov v Ukraini: orhanizatsiia ta napriamy transformatsii* [Tax administration in Ukraine: organization and directions of transformation: [monograph]]. Ternopil: Econ. dumka TNEU, 2012. 212 p.
 7. Ivanishyna O.S., Panura Yu.V. *Ekonomichniy zmist podatkovoho administruvannia* [Economic content of tax administration]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnogo universytetu. Seriya «Ekonomika»* [Scientific Bulletin of Mukachevo State University. "Economy" series]. 2018, issue 1(9), pp. 159–163.
 8. Krupka M. I. *Systema administruvannia podatkov v Ukraini: stan, problemy ta perspektyvy rozvytku* [Tax administration system in Ukraine: state, problems and development prospects: [monograph]]. Lviv: LNU named after Ivan Franko, 2017. 446 p.
 9. Kalinescu T.V., Koretska-Garmash V.O., Demidovych V.V. *Administruvannia podatkov* [Tax administration: [educational manual]]. Kyiv: Center of Educational Literature, 2021. 290 p.
 10. *Podatkovi kodeks Ukrainy* [Tax Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed 01.02.2023)
 11. *Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnogo upravlinnia* [Encyclopedic dictionary of public administration/ comp. : Yu. P. Surmin, V. D. Bakumenko, A. M. Mykhnenko, and others. ; under the editorship Yu. V. Kovbasyuk, V. P. Troshchinsky, Yu. P. Surmin]. Kyiv: NADU, 2010. 820 p.
 12. *Podatkova polityka derzhavy. Shche odyin velykyi kompromis* [Tax policy of the state. Another big compromise / in general. ed. K. I. Swabia]. Irpin: SFS University of Ukraine, 2018. 61 p.
 13. *Konstitutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (accessed 01.02.2023)
 14. *Zakon Ukrainy «Pro mizhnarodni dohovory Ukrainy»* [Law of Ukraine "On International Treaties of Ukraine"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15> (accessed 01.02.2023)
 15. Prizhivara S. V. *Upravlinnia yak spetsyfichnyi vyd diialnosti*. [Administration as a specific kind of activity]. *Derzhavne budivnytstvo* [State building]. 2012, no. 1. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeBu_2012_1_9.pdf. (accessed 01.02.2023)
 16. Kalyuzhna N.G. *Systema upravlinnia pidpriemstvom yak predmet doslidzhennia teorii orhanizatsii* [The enterprise management system as a subject of organization theory research]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy* [Bulletin of economic science of Ukraine]. 2011, no. 2 (20), pp. 51–54.
 17. Kharchenko V. A. *Osnovni kharakterystyky systemy upravlinnia pidpriemstvom* [Basic characteristics of the enterprise management system]. *Tezy nauk.-prakt. konf. molodykh uchenykh ta stud. «Naukovi doslidzhennia molodi – innovatsii v nauki ta praktytsi» (Mariupol, 11-13 cherv. 2013 r.)* [Theses of science and practice. conf. young scientists and students. "Scientific research of youth - innovations in science and practice" (Mariupol, June 11-13, 2013)]. Mariupol: PDTU, 2013, pp. 184–186.
 18. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy* [Civil Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (accessed 01.02.2023)
 19. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy* [Economic Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (accessed 01.02.2023)
 20. Oliynychuk O. I., Chaika I. R. *Pravove rehuliuвання podatkovoho menedzhmentu v Ukraini* [Legal regulation of tax management in Ukraine]. *Aktualni problemy pravoznavstva* [Actual problems of jurisprudence]. 2019, issue 1, pp. 60–65.
 21. *Porядok obliku platnykiv podatkov i zboriv* [Procedure for accounting of taxpayers and fees]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1562-11> (accessed 01.02.2023)
 22. Baik O. *Pro vydovu kharakterystyky subiektiv podatkovykh pravovidnosyn v Ukraini* [About the special characteristic of the subjects tax relations in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Seriya: Yurydychni nauky : zbirnyk naukovykh prats* [Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: Legal sciences: a collection of scientific works. – Lviv: Publishing House of Lviv Polytechnic]. 2017, no. 861, pp. 225–231
 23. *Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo osoblyvosti podatkovoho administruvannia podatkov, zboriv ta yedynoho vnesku pid chas dii voiennoho, nadzvychainoho stanu»* [Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine regarding the peculiarities of the tax administration of taxes, fees and a single contribution during a state of martial law, state of emergency"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2260-IX> (accessed 01.02.2023)

Надійшла (received) 19.01.2023

Відомості про авторів / About the Authors

Замула Олена Василівна (Zamula Olena Vasylivna) – кандидат економічних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри менеджменту; м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3601-2180>; e-mail: olena.zamula@khpi.edu.ua

Замула Олексій Олександрович (Zamula Olexsii Oleksandrovych) – кандидат технічних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри підприємництва, торгівлі і логістики; м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4700-1011>; e-mail: oleksii.zamula@khpi.edu.ua